

ISSN 1304-8120 | e-ISSN 2149-2786

Araştırma Makalesi * Research Article

I. Dünya Savaşı'ndaki Ateşkes ve Barış Antlaşmalarının Karşılaştırmalı Analizi Comparative Analysis of Armistice and Peace Treaties in World War I

Mehmet ALKANALKA

Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Rumeli Üniversitesi, İİSBF, Uluslararası İlişkiler Bölümü
mehmetalkanalka@yahoo.com
Orcid ID: 0000-0002-2311-935X

Gökhan EŞEL

Doç.Dr., Erciyes Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı
gesel@erciyes.edu.tr
Orcid ID: 0000-0001-7050-7884

Öz: I. Dünya Savaşı'nda Osmanlı İmparatorluğu ile aynı askeri ittifak içinde yer alan diğer ittifak devletleri ile itilaf devletlerinin ateşkes antlaşmaları ve barış antlaşmalarının ele alındığı bu makalede, antlaşma metinleri karşılaştırmalı vaka analizi yöntemiyle analiz edilerek, benzerlikler ve farklılıklar ortaya konulmaya çalışılmıştır. İmzalanan barış antlaşmalarının ilk 26 maddesinin Milletler Cemiyetinin kuruluş antlaşmasına ait hususları içeren aynı maddelerden oluşması önemli bir benzerlik olarak saptanmıştır ve bu husus araştırmanın kaynağını teşkil etmiştir. Mondros Mütarekesi'nin dikkat çeken maddelerinden olan: "Galip Devletlerin stratejik önem atfettikleri bölgeleri işgal edebileceğini" öngören 7. maddesine benzer hususlar diğer mağlup devletler ile imzalanan ateşkes antlaşmalarında mevcut iken, altı vilayetteki karışıklığa müdahale imkânı veren 24. maddesinin benzeri madde diğer ülkeler ile yapılan antlaşmalarda mevcut değildir. Diğer ülkeler ile yapılan ateşkes antlaşmaları ve sonrasında yapılan barış antlaşmalarında mağlup edilen devletlerin sınırlarının da kesin olarak belirlenmesine rağmen, Osmanlı Devleti ile böyle bir süreç yaşanmaması ve bir sömürge gibi paylaşılması çalışmanın en önemli bulguları arasındadır. Ayrıca Mondros Ateşkes Antlaşması'nın Madde 4'deki ve Madde 22'deki diğer devletlerin imzaladığı antlaşmalardan farklı olan kısımları dikkate şayandır.

Makalenin uluslararası ilişkiler disiplinine katkısı, I. Dünya Savaşı'nı sonlandıran ateşkes antlaşmaları ve barış antlaşmalarına yönelik münferit araştırmalar yapılmasına rağmen, bunların tamamının karşılaştırmalı olarak ilk defa analizinin yapılması ve bu antlaşmaların Walt'un "Tehdit Dengesindeki: Tehdit Fonksiyonu" parametreleri ışığında incelenmiş olmasıdır.

Anahtar Kelimeler: I. Dünya Savaşı, Mondros Mütarekesi, Tehdit Dengesi, Wilson İlkeleri, İttifak Devletleri.

Abstract: This article uses the comparative case analysis method to examine the similarities and differences between the armistice and peace agreements of the other states that fought in the same military alliance with the Ottoman Empire during World War I and the Allied Powers. It has been determined as an important similarity that the first 26 articles of the signed peace treaties consist of the same articles containing the issues related to the founding treaty of the League of Nations and this issue constituted the source of the research. While other ceasefire agreements contain provisions akin to Article 7, the most notable article of the Treaty of Mudros, which states that the victorious states may occupy regions of strategic importance; Article 24 is absent from agreements with other nations which permits intervention in the unrest in six provinces. The ceasefire agreements with other nations and the subsequent peace agreements precisely defined the borders of the vanquished states. The study's primary conclusion is that the Ottoman Empire, which was divided like a colony,

Geliş Tarihi:12.05.2024

Kabul Tarihi:11.11.2024

Yayın Tarihi:31.12.2024

Atıf: Alkanalka, M. & Eşel, G. (2024). I. Dünya Savaşı'ndaki ateşkes ve barış antlaşmalarının karşılaştırmalı analizi. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 21(3), 1473-1483. Doi: 10.33437/ksusb.1482671

---

did not have this determination. In addition, the parts of the Armistice of Mudros in Articles 4 and 22 that differ from the agreements signed by other states are noteworthy.

The article's contribution to the field of international relations lies in the comparative analysis it provides for the first time of the armistice agreements that ended World War I and the peace treaties together. These agreements are also analyzed in the context of Walt's "Balance of Threat Theory" and its "Threat Function Parameters".

Keywords: World War I, Armistice of Mudros, Balance of Threat, Wilson Principles, Alliance States.

GİRİŞ

Osmanlı İmparatorluğunun I. Dünya Savaşını kaybettiğini kabul ettiği Mondros Ateşkes Antlaşmasının başta 7. Maddesi olmak üzere birçok maddesi yakın tarihimizdeki eleştirilen konuların başında gelmektedir. Mondros Mütarekesi, Türk Kurtuluş Savaşı ile Türkiye Cumhuriyeti'nin doğuşuna giden bağımsızlık hareketini başlatmıştır. Mondros Mütarekesinin stratejik bölgeleri işgale imkân veren 7. Maddesi'nin diğer mağlup devletler ile imzalanan ateşkes antlaşmalarından farklı olduğu, bununla birlikte diğer maddelerin Almanya, Avusturya-Macaristan ve Bulgaristan'ın imzaladığı antlaşmalar ile benzerlik taşıdığı iddia edilmektedir (Kaştan, 2019: 206). Bu makalenin temel araştırma sorusu bu iddiaların gerçeği yansıtıp yansıtmadığının ortaya çıkarılması ve imzalanan antlaşmalardaki benzerliklerin ve farklılıkların tespit edilmesidir. Makalenin uluslararası ilişkilere katkısı I. Dünya Savaşını sonlandıran ateşkes antlaşmaları ile müteakibindeki barış antlaşmalarına yönelik tek tek araştırmalar yapılmasına rağmen, bunların tamamının karşılaştırmalı olarak ilk defa analizinin yapılması ve bu antlaşmaların Walt'un tehdit dengesindeki tehdit fonksiyonu parametreleri ışığında incelenmesidir. Ateşkes antlaşmalarındaki hükümler barışa geçişi kolaylaştırabilecekleri gibi, daha büyük felakete de neden olabilmektedir. Örneğin Almanya'nın I. Dünya Savaşında imzalamak zorunda bırakıldığı Versay Antlaşması 2. Dünya Savaşına neden olan sürecin başlangıcı olarak kabul edilmektedir. Bu makalede I. Dünya Savaşında Osmanlı İmparatorluğu ile aynı askeri ittifak içinde savaşan diğer devletler ile itilaf devletlerinin ateşkes antlaşmaları ve barış antlaşmaları karşılaştırmalı vaka analizi yöntemiyle analiz edilerek benzerlikler ve farklılıklar ortaya konulmaktadır.

I. Dünya Savaşının sonunda İttifak Devletlerinden Bulgaristan 29 Eylül 1918'de Selanik Ateşkes Antlaşmasını, Osmanlı Devleti 30 Ekim 1918'de Mondros Mütarekesini, Avusturya-Macaristan 03 Kasım 1918'de Padova Ateşkes Antlaşmasını, Almanya Kasım 1918'de Rethondes Mütarekesini imzalayarak savaştan çekilmişlerdir. Ateşkes antlaşmalarından Selanik Antlaşması Neully Barış Antlaşmasına; Padova Ateşkes Antlaşması Avusturya-Macaristan İmparatorluğunun dağılması neticesinde Avusturya ile Saint Germain ve Macaristan ile Triannon Barış Antlaşmalarına; Rethondes Mütarekesi Versay Antlaşmasına dönüşmüştür. Mondros Mütarekesi ise Türk Kurtuluş Savaşı ile Türkiye Cumhuriyeti'nin doğuşuna giden bağımsızlık hareketini ateşlemiştir. Mondros Ateşkes Antlaşmasının barış antlaşmasına dönüştürülmeye çalışılan ve başlangıç maddeleri diğer mağlup devletlerle imzalanan barış antlaşmaları ile aynı olan Sevr Antlaşması Osmanlı Mebusan Meclisi tarafından onaylanmadığı için kadük kalmıştır. Yalnızca bu husus bile Türk Kurtuluş Savaşının stratejik önemini ortaya koymasından eşsiz bir değer taşımaktadır.

ABD Başkanı Wilson 8 Ocak 1918'de günü ABD Kongresi'ndeki konuşmasında 14 ana başlıkta açıkladığı Wilson İlkelerinin I. Dünya Savaşı sonrasındaki uluslararası ilişkilere yön vermesinin barışa katkı sağlayacağını iddia etmiştir. Wilson'un açıklamış olduğu prensipler arasında gizli antlaşmalar yapılmaması gerektiği de olmasına rağmen, İngiltere, Fransa, Rusya, İtalya, Araplar ve Yunanistan arasında gizli antlaşmalar da imzalanmıştır (Lybyer,1922: 452). Bu gizli antlaşmalar 1917 Bolşevik İhtilali sonrasında Ruslar tarafından kamuoyu ile paylaşılmıştır. Dolayısıyla I. Dünya Savaşı sonlanmadan önce Osmanlı Devleti'nin toprakları da pay edilmiş, Mondros Mütarekesi sadece bir ateşkes antlaşması olmaktan ziyade önceden yapılan taksimatın hayata geçirilmesinde bazı kolaylaştırıcı maddelerin de eklenmesiyle adeta zehirli bir mütarekeye dönüşmüştür.

YÖNTEM

Bu çalışmada giriş kısmında söz edilen yaklaşımın diğer yenik devletlere de uygulanıp uygulanmadığı, ateşkes antlaşmalarındaki farklılıklar ve benzerlikler analiz edilerek açıklanacaktır.

Çalışmada ayrıca, ateşkes antlaşmalarına yönelik teorik literatür taraması ve tehdit dengesi kavramının açıklanmasından sonra her mağlup devletin ateşkes antlaşması ve sonrasındaki barış antlaşmaları vaka çalışması yöntemiyle analiz edilerek bulgular ortaya konulmaktadır. Sonuç bölümünde elde edilen bulgular karşılaştırmalı olarak açıklanmaktadır.

I. Dünya Savaşında ittifak devletlerinin savaş sonunda imzalamış olduğu ateşkes antlaşmaları ve barış antlaşmalarının analizi sonucunda galip ittifak devletleri tarafından mağlup devletler ile yapılan antlaşmalarda benzerliklerin olduğu gibi farklılıkların da olduğu tespit edilmiştir. En önemli benzerlik imzalanan barış antlaşmalarının ilk 26 maddesinin Milletler Cemiyetinin kuruluş antlaşmasına ait hususları içeren aynı maddeler olmasıdır. Mondros Antlaşmasının en dikkat çeken maddeleri galip devletlerin stratejik önem atfettikleri bölgeleri işgal edebileceğini öngören 7. Maddesi'ne benzer hususlar diğer ateşkes antlaşmalarında mevcut iken, altı vilayetteki karışıklığa müdahale imkânı veren 24. Maddesi benzeri bir hüküm diğer ülkeler ile yapılan antlaşmalarda mevcut değildir. Diğer ülkeler ile yapılan ateşkes antlaşmaları ve sonrasında yapılan barış antlaşmalarında mağlup edilen devletlerin sınırlarının da kesin olarak belirlenmesi ve haklarının korunmasına rağmen, Osmanlı Devleti ile böyle bir süreç yaşanmaması ve bir sömürge gibi paylaşılması çalışmanın en önemli bulguları arasındadır.

TEORİ VE METODOLOJİ

Yapısal gerçekçi teorinin yeni bir varyantını geliştiren Walt, tehdit kavramının genel bir kavram oluşturduğunu, kendisinin ise tehdidi bir fonksiyon içinde toplam güç, coğrafya, taarruz kabiliyetler ve taarruz niyetler ile birleştirdiğini savunmaktadır (1997: 933). Walt; tehdidin analiz edilmesinde sosyal güç olarak nüfusun, ekonomik gücün, askeri gücün ve teknolojik gücün birlikte hesaba katıldığı toplam güç; coğrafi yakınlık, taarruz kabiliyetler ile taarruz niyetlerin ve algıların dikkate alınarak analiz edilmesinin faydalı olacağını ve bu kapsamda devletlerin güce karşı dengeleme stratejilerinden ziyade tehdiye göre dengeleme stratejileri izlediklerini iddia etmektedir (1985: 9). Walt, tehdit dengesi teorisini test etmek için 1955-1979 yılları arasındaki Orta Doğu'daki ittifak durumlarını vaka çalışması olarak incelemiştir (Keohane, 1988: 171). Başka bir araştırmasında ise bu teorisini Güneybatı Asya ülkeleri üzerinde vaka çalışması yöntemiyle araştırmıştır (Walt, 1988).

Walt eserlerinde ittifak (*alliance*) ve iş birliği/hizalanma (*alignment*) kavramlarını aynı manada kullanmayı tercih etmiştir (1987: 1). Oysa bu iki kavramın farklı manalarda kullanılmasının daha uygun olacağı değerlendirilmektedir. Synder'a göre; iş birliği/hizalanma kavramı ittifak kavramından farklı olarak savaşlarda iki veya daha fazla ülkenin karşılıklı beklentiler içerisinde birbirlerini güçlü veya zayıf olduklarına bakmaksızın desteklemeleridir (1990: 105). Synder resmi ittifakların, iş birliği/hizalanmaları kuvvetlendirmenin davranışsal bir biçimi olduğunu iddia etmektedir (2007: 8). İttifakların üyelerine daha özel bir taahhüt (askeri iş birliği veya karşılıklı savunma) yüklediğini ancak iş birliği/hizalanmalarda bunun olmadığı savunulmaktadır (Hemmings, 2022). Yapılan bir araştırmada ittifak içindeki üye devletlerden savunmacı yükümlülüklerin bir devleti daha kolay hedef haline getirebileceği, taarruz taahhütlerin de savaşı daha kolay başlatmasına neden olacağı sonucuna varılmıştır (Johnson, 2016: 452). Bu kapsamda, I. Dünya Savaşında Rusya'nın Sırbistan'ı desteklemesi taahhüdü ile Almanya'nın Avusturya-Macaristan'ı destekleme yükümlülüğü savaşın temel nedenleri arasında gösterilebilir. Bu kapsamda mağlup devletlerden Almanya ve Avusturya-Macaristan arasında bir ittifaktan söz edilebilirken, Osmanlı Devleti ile Bulgaristan arasında bir iş birliği olduğu iddia edilebilir.

Çağdaş realistler, askeri yetenekleri ve ittifakları güvenliğin temeli olarak görürken, riskleri küçümsemeyi, başarı olasılığını abartmayı, duygu ve zanları teşvik eden gerçekçi olmayan hedeflerin peşinde koşmayı başarısızlığın başlıca nedenleri arasında göstermektedirler (Dunne, Kurki, ve Smith, 2010). Geleneksel dengeleme stratejileri temel olarak ya bir devletin silahlı gücünün artırılması veya diğer devletlerle ittifaklar şeklinde tezahür etmektedir (Lieber ve Alexander, 2005: 109). Savaş öncesi karşılaşılan bu temayüller, savaşın sonunda bambaşka bir mahiyete bürünmektedir. Savaş sonunda ittifaktan bağımsız her savaşan devlet yenilgi ve ateşkes kararını ittifak ilişkileri parametrelerinden bağımsız olarak ayrı ayrı almaktadırlar. Clausewitz savaşı "gerçek bir bukalemun" olarak tasvir etmiştir (1873:89). Bu manada ateşkes ve barış antlaşmaları da gerçek bir barışı arzulamaması ve mağlup edileni en olumsuz koşullarda yakalamış olmayı istismar ettiği durumlarda süreç yeni savaşların tetikleyicisi olabilmektedir. Birçok akademisyen savaş sonrası düzenin galip devletlerin tercihleri olduğu

konusunda hemfikirdirler (Cronin, 2010: 792). Ikenberry, savaş sonrasında kaotik yapısının galip devletlere uluslararası ilişkilerde yeni kurallar getirmelerini kolaylaştırdığını iddia etmektedir (2001). Gilpin de savaş sonrası galibiyetin galip devletlere yeni dünya düzeninin belirlenmesinde avantaj sağladığını öne sürmektedir (1981). Aslında bu iddiaların temelinde mağlup devletlerin askeri güçlerinin savaş sonrası caydırıcılığının kalmamasının da etkisi bulunmaktadır. Buna rağmen ateşkes antlaşmalarında harp silah ve araçlarının teslim edilmesi ile ordunun terhis edilmesi hükümleri de bu koşulları çoğunlukla kolaylaştırmaktadır. I. Dünya Savaşı sonrası yaşananlar, aslında pragmatik zekice görünen kararların beklenmedik sonuçlara neden olan bir sürece evrilmesi bakımından uluslararası ilişkiler açısından acı bir tecrübe olmuştur (Howlett ve Cohan, 2017: 90).

Uluslararası ilişkilerde ateşkes antlaşmaları savaşları sonlandırmada kullanılan diplomatik bir araçtır (Levie, 1956). Ateşkes antlaşmaları barış antlaşmalarına geçiş safhasında galip tarafların istekleri doğrultusunda ve savaşın zararlarını bir an önce durdurmak için savaşan tarafların karşılıklı irade beyanlarının imza altına alınmasıdır. Ateşkes antlaşması taraflar arasında geçici olarak imzalanmakta, savaşa neden olan politik ve ekonomik sorunların çözümünü hedeflememektedir (Bailey, 1977: 462). Saldırganlık terimi sadece askeri gücün kullanımında değil, saldırganlığı sonlandırmak için kullanılan ateşkes antlaşmalarının bazı maddelerinde de ortaya çıkabilmektedir (Wright, 1935: 376).

BULGARİSTAN VAKA ÇALIŞMASI

Selanik Ateşkes Antlaşması:

İttifak Devletlerinin teslim olması domino etkisi süreci gibi gerçekleşmiştir. Avusturya-Macaristan İmparatorluğunun Balkanlardaki askeri birliklerini çekmeye başlaması Bulgaristan'ı İtilaf Devletleri ile daha fazla zarara maruz kalmadan ateşkes antlaşması yapmaya zorlamış ve Bulgaristan bunun ABD aracılığıyla olmasının faydalı olacağını düşünerek 14 Eylül 1918'de ABD'ye başvurmuştu (Arslanyürek, 2019: 22). Mondros Mütarekesinden yaklaşık bir ay önce 29 Eylül 1918'de İtilaf Devletleri ile Bulgaristan arasında imzalanmış olan Selanik Ateşkes Antlaşması'nın maddeleri arasında Bulgaristan'ın, ordusunu derhal terhis etmesi ve İtilaf Devletlerinin stratejik gördüğü yerleri işgal edebilmesi hususları da bulunmaktaydı (Başkaya, 2015: 64). Selanik Antlaşması'nda 7 ana madde ve 4 gizli madde bulunmaktadır. Antlaşmanın I. Maddesi'nde Bulgaristan Ordusunun 16 taburlu 4 tümen, 4 süvari alayı, doğu sınırlarını ve Dobruca'yı korumak için 2 tümen ve demiryollarını korumak için 1 tümen dışındaki birliklerinin terhis edilmesi hükmü bulunmaktadır. Antlaşmanın gizli 2. Maddesinde Bulgaristan'ın bazı stratejik yerlerinin tamamen geçici olması kaydıyla bir garanti olması amacıyla İtilaf Devletleri tarafından işgal edilebileceği, olağanüstü bir durum olmadıkça başkent Sofya'nın işgal edilmeyeceği hususları dikkat çekmektedir. Gizli 4. Maddede ise Bulgaristan limanlarının İtilaf Devletlerinin ve tarafsız devletlerin gemilerine açılması hususu yer almıştır. Antlaşma maddeleri incelendiğinde, Bulgaristan'a sınırlı da olsa bir askeri gücü muhafaza etmesi imkânı sağlanmasının yanında savaştığı İtilaf Devletleri'ne karşı sınırlarını korumak yerine, I. Dünya Savaşı'nda birlikte savaştığı müttefiki Osmanlı Devleti'ne karşı doğu sınırlarını korumak adıyla iki tümene izin verilmesi oldukça manidardır. Gizli maddelerdeki bazı stratejik yerlerin işgal edilmesi maddesi Mondros Mütarekesindeki 7. Maddeye benzese de Mondros Mütarekesinden farkı bunun geçici olacağı taahhüdüdür. Yine başkent Sofya'nın işgal edilmeyeceği gizli maddesine rağmen, Osmanlı Devleti'nin başkenti İstanbul İtilaf Devletleri tarafından işgal edilmiştir.

Neuilly Antlaşması:

Bulgaristan'ın, 27 Kasım 1919'da İtilaf Devletleri ile Neuilly'de imzaladığı antlaşmaya göre Ege Denizi ile bağlantısı sona ermiş, sadece Karadeniz üzerinden deniz bağlantısı kalmıştır. Ayrıca Bulgaristan, Balkan ülkelerine verilen topraklar kapsamında ise Gümülcine ve Dedeoğaç bölgesini Yunanistan'a; Güney Dobruca'yı Romanya'ya; Tsaribrob ve Strumitsa'yı da Yugoslavya'ya terk etmeyi kabul etmiştir. Bulgaristan'a hava ve deniz kuvvetleri yasağı getirilerek kara kuvvetleri de 25 bin asker ile sınırlandırılmış ve Bulgaristan'ın Walt'un tehdit dengesi teorisinde belirttiği komşu devletlere karşı taarruz askeri kabiliyeti ortadan kaldırılmıştır.

AVUSTURYA-MACARİSTAN VAKA ÇALIŞMASI

Padova Ateşkes Antlaşması:

3 Kasım 1918'de imzalanan Padova Ateşkes Antlaşması, Avusturya-Macaristan birliklerinin Kuzey İtalya, Doğu Avrupa ve Balkanlar'daki işgal ettiği bütün topraklardan çekilmesini, Avusturya-Macaristan İmparatorluk Ordusunun tamamen terhis edilmesini hüküm altına almıştır. Antlaşma; birinci bölümdeki askeri hususlar ve ikinci bölümdeki donanma ile ilgili hususlar olmak üzere iki ana bölüm ve bu iki bölümün detaylarının belirlendiği ek bir protokolden oluşmaktadır.

Antlaşmada İmparatorluk Ordusunun barış zamanı azami 20 tümen gücü ile sınırlandırılmasının yanında İtilaf ordularının "Avusturya-Macaristan içinde serbestçe hareket etme ve stratejik noktaları işgal etme" hakkı da Antlaşma metnine dâhil edilmiştir (Suppan, 2020: 40). 4. Maddedeki İtilaf Devletlerinin "düzeni sağlamak" adına gerekli gördükleri stratejik noktaları işgal etme hakkı Mondros Mütarekesi'nin 7. Maddesine benzemektedir. Antlaşma'nın 3. Maddesi'nde belirtilen 20 tümenin savaş öncesi silahlı kuvvetler seviyesi olması nedeniyle terhislerin seferberlik sonucu silah altına alınanları kapsadığı anlaşılmaktadır. Bu husus Osmanlı Devleti ile imzalanan Mondros Ateşkes Antlaşması ile en temel farklılıklardan birisini oluşturmaktadır.

Donanma ile hususlardan 2. Maddede 1910-1918 yılları arasında yapılan 15 adet Avusturya-Macaristan denizaltısının İtilaf Devletleri'ne teslim edilmesi ve diğer denizaltıların ise silahsızlandırılarak İtilaf Devletlerinin gözetiminde olacağı belirtilmiştir. 4. maddede ise tüm savaş ve ticari gemilerinin Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun Adriyatik Denizi ve Tuna Nehrindeki karasularında serbest dolaşım hakları olduğu ifade edilmiştir. 6. maddede tüm deniz hava araçlarının İtilaf Devletlerinin belirleyeceği yerlerde toplanması ve mürettebatının terhis edilmesi hususu ile 10. maddede bütün gemilerin imha edilmeden teslim edilmesi önemli konular arasında değerlendirilmektedir. Bu madde ile Mondros Mütarekesi'nin 13. Maddesi benzer hükümleri taşımaktadır.

Saint-Germain Antlaşması:

10 Eylül 1919'da imzalanan Saint-Germain Barış Antlaşması sonucunda Avusturya- Macaristan küçülerek birbirinden bağımsız iki ayrı devlete dönüşmüş, ayrıca yeni bir devlet olarak da Çekoslovakya kurulmuştur. Antlaşma 14 bölüm ve 381 maddeden oluşmaktadır ve Almanya ile yapılan barış antlaşması Versay Barış Antlaşması'nda olduğu gibi, ilk bölüm Milletler Cemiyeti'ni kuran antlaşma ile başladığı için ABD tarafından imzalanmamıştır ([https://blog.nationalarchives.gov.uk,t.y.](https://blog.nationalarchives.gov.uk/t.y.)). Eski Avusturya-Macaristan İmparatorluğu topraklarından ve Osmanlı Devleti'nin de asker göndererek savaştığı Galiciya Polonya'ya, Hırvatistan Yugoslavya'ya, Trieste ve Tirol İtalya'ya, Bukovina da Romanya'ya terk edilmiştir.

Diğer mağlup devletlerde olduğu gibi Avusturya'da da mecburi askerlik kaldırılmış, Avusturya ordusunun mevcudu 30 bin personel ile sınırlandırılmıştır. Avusturya'nın sınırları antlaşmanın ikinci maddesinde açıkça belirtilmiş ve söz konusu hükümler ile Avusturya savaş öncesi topraklarının yaklaşık yüzde 60'ını kaybetmiştir (<https://blog.nationalarchives.gov.uk,t.y.>).

Hava kuvvetlerinin iki ay içerisinde terhis edilerek lağvedilmesi, bütün harp gemileri ile denizaltıların teslim edilmesi ve imalat aşamasında olanların da yok edilmesi, kara kuvvetlerinin de 30 bin asker ile sınırlandırılması hükümleri birlikte değerlendirildiğinde Avusturya'nın komşularına yönelik taarruz kabiliyeti ortadan kaldırılmıştır (<https://blog.nationalarchives.gov.uk,t.y.>).

Trianon Antlaşması:

Macaristan, 04 Haziran 1920'de imzaladığı Trianon Antlaşması ile topraklarının üçte ikisini kaybettiği için 3 milyona yakın Macar, yeni Macaristan Devleti sınırlarının dışında kalmıştır. Sadece bu husus bile Wilson ilkerine aykırı bir husustur. Bu antlaşma ile Hırvatistan, Slovenya, Voyvodina ve Banat; Yugoslavya'ya; Flume İtalya'ya; Slovakya ve Bratislava Çekoslovakya'ya devredilirken, Macaristan ordusu 35 bin personel ile sınırlandırılmıştır.

Madde 128'de hava kuvvetlerinin bulunması yasaklanmış (<https://www.hungarianhistory.com,t.y.>), Madde 108'de zorunlu askerlik kaldırılmış, Madde 120'de tüm harp gemileri ile denizaltıların

teslim edilmesi ve sadece Tuna Nehri'nde üç devriye botuna müsaade edileceği hüküm altına alınmıştır. Hafif silahlarla teçhiz edilecek kara kuvvetleri sadece iç ve sınır güvenliğinden sorumlu olacağı için taarruz kabiliyetini kaybetmiştir.

ALMANYA VAKA ÇALIŞMASI

Rethondes Mütarekesi:

Bulgaristan'ın 29 Eylül 1918'de imzaladığı ateşkes antlaşması, 30 Ekim 1918 Mondros Mütarekesi ve 31 Ekim'de Avusturya-Macaristan ile imzalanan ateşkes antlaşmaları ve özellikle Avusturya-Macaristan topraklarında güvenliği sağlamak veya askerî harekât gerekçesiyle İtilaf Devletlerinde gerekli görüldüğü takdirde stratejik noktaları işgal etme hakkı Almanya'yı Avusturya üzerinden farklı bir cephe açılması ihtimaline karşı baskı altında bırakmıştı (Grant, 1966: 14). Almanya Ordusu'nun gücünü kaybetmesi nedeniyle her ne pahasına olursa olsun ateşkes antlaşması yapmak amacıyla Alman generallerden oluşan bir Alman Askeri Heyeti 07 Kasım 1918'de beyaz bayrak ile sınırı geçmişler, karşılarındaki Fransız askerî heyetin ne ABD Başkanı Wilson'un 14 Maddesini ne de barışın kalıcılığını sağlayabilecek hassasiyette olmadıklarını anlamışlardır (Neiberg, 2012: 338). İmzalanan Rethondes Mütarekesinin birinci bölümünde; mütarekenin imzalanmasından altı saat sonra karada ve havada düşmanlıkların durdurulacağı, ikinci maddede Belçika, Fransa, Lüksemburg ve Alsace-Lorraine'deki istila edilen bölgelerin Almanya tarafından on beş gün içinde boşaltılacağı hususları bulunmaktadır (Öncü, 2022: 419).

Bu mütareke mağlup ittifak devletleri tarafından imzalanan son ateşkes antlaşması olduğu için bu mütareke ile I. Dünya Savaşı fiilen sona ermiştir. Mütareke görüşmelerine katılan Alman Heyeti ateşkes antlaşma maddelerinin hafifletilmesi yönünde çaba gösterebilir de bu husus İtilaf Devletleri temsilcileri tarafından dikkate alınmamıştır (Öncü: 427).

Versay Barış Antlaşması:

28 Haziran 1919'da imzalanan Versay Barış Antlaşması "zehirli antlaşma" olarak da tanımlanmıştır (Rogers, 1923: 92). Almanya bu antlaşma sonucunda eski topraklarının yüzde 15'ini ve nüfusunun ise yüzde 10'unu kaybetmiştir. Antlaşma hükümlerine göre zorunlu askerlik yasaklanmış, Almanya'nın hava kuvvetleri lağvedilmiş, deniz kuvvetlerinin 10 bin ton üstünde gemileri yasaklanmış, denizaltı filosu lağvedilerek yasaklanmıştır.

Antlaşma'da ayrıca Almanya ve Avusturya'nın birleşmeleri yasaklanmış, Dantzig, Milletler Cemiyeti'nin gözetiminde serbest bir şehir olmuş, Almanya deniz ötesi topraklarından feragat etmiş ve Almanya'nın Ren nehrinin her iki tarafında 50 kilometrelik alanda hiçbir askerî faaliyet yapamayacağı hüküm altına alınmıştır. Versay Antlaşması bir Alman yetkili tarafından Clausewitz'in savaşa ilgili sözlerine atıfla, savaşın başka vasıtalarla devamı şeklinde tanımlanmıştır (Marks,2013: 658).

Almanya, Avusturya, Macaristan ile ilgili ortak olan hususlar olarak zorunlu askerliğin kaldırılması, kurmaylık sınıfının lağvedilmesi, hava kuvvetlerinin yasaklanması, manevra kabiliyeti olan harp silah ve araçlarından denizaltıların, tankların ve zırhlı araçların yasaklanması tespit edilen önemli bulgular arasındadır. Almanya Kara Kuvvetleri 100 bin asker, Avusturya Kara Kuvvetleri 30 bin asker ve Macaristan Silahlı Kuvvetleri 35 bin askerle sınırlandırılarak komşu devletlere taarruz yeteneklerini kaybetmişlerdir (Suppan, 2022: 42).

OSMANLI DEVLETİ VAKA ÇALIŞMASI

Mondros Ateşkes Antlaşması:

I. Dünya Savaşı devam ederken 26 Nisan 1916'da Osmanlı Devletinin parçalanmasına yönelik İngiltere ve Fransa arasında imzalanan Sykes-Picot Gizli Antlaşması'na göre; Musul hariç Irak İngiltere'ye Adana, Antakya ve Lübnan Fransa'ya bırakılırken, Orta Doğu'da her iki ülkenin himayesinde Arap Krallığı ve bazı bölgelerde uluslararası özerk yönetimler kurulması, Rusya'nın da bu gizli antlaşmaya dâhil edilmesiyle Erzurum, Van, Bitlis, Muş, Siirt vilayetlerinin Rusya'ya bırakılması öngörülmüştü (Türkman, 2019: 106). Vilayet-i Sitte olarak anılan altı vilayet, 93 Harbi olarak da adlandırılan 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı sonrası imzalanan Ayastefanos Ateşkes Antlaşması sonrası uluslararası ilişkiler literatürüne giren ve Erzurum, Van, Bitlis ile Diyarbakır, Sivas, Mamüratü'l-Aziz

(Harput) vilayetlerinden oluşmaktadır. Gizli antlaşmalarda söz konusu üç vilayetin (Erzurum, Van, Bitlis) Ruslara bırakıldığı, ancak diğer üç ile değinilmediği görülmektedir. Diğer bir gizli antlaşma olan St. Jean de Maurienne Antlaşması'na göre ise Konya, Antalya, Mersin ve İzmir İtalya'ya bırakılıyordu (Türkman: 107).

Mondros Mütarekesi 30 Ekim 1918'de İngiliz ve Osmanlı Heyetleri tarafından imzalanan toplam 25 Maddelik bir ateşkes antlaşmasıdır. Mondros Antlaşması'na katılacak Osmanlı Heyeti'ne 8 maddelik yönlendirici bir talimat verildi (Arslan, 2023: 41). Bahse konu talimat maddeleri arasında Boğazlar ve Karadeniz'deki istihkâmların tamamen Türk askeri kuvvetlerinin kontrolünde olması, asayiş ve emniyetin sağlanması konusunun da yalnızca Türk askerince sağlanması zarureti konuları da bulunmaktaydı (Türkgeldi, 1948: 32). Ancak bu konular ile diğer Osmanlı Heyeti'nin hassasiyetleri dikkate alınmamıştır. Antlaşma'nın askeri bir ateşkes antlaşmasından ziyade, diğer mağlup devletler ile imzalanan emsal antlaşmalardan farklı olarak bir devleti parçalama antlaşması olduğu ve bu nedenle barış için kaybedilen bir fırsat olduğu da iddia edilmektedir (Dyer, 1972). ATATÜRK, mütarekeden bir gün sonra 31 Ekim 1918'de Yıldırım Ordular Grup Komutanlığı'nın emir komutasını teslim alırken Alman subaylarının harbin bittiğine yönelik sözlerine karşın; "Onlar için harp bitmiş olabilir. Bizim için yeni başlıyor" açıklaması ile Türk Millî Mücadelesinin de fitilini ateşlemiştir (Bolat, 2018: 94).

Mondros Ateşkes Antlaşması'nın diğer devletlerin imzaladığı antlaşmalardan en ilginç ve diplomasi kurallarına aykırı maddeleri arasında Madde 4'deki Osmanlı Devleti'nin elindeki İtilaf Devletlerinin ve Ermeni esirlerin kayıtsız şartsız salıverilmesine karşılık, Madde 22'deki İtilaf Devletlerinin elindeki Türk esirlerin serbest bırakılmaması hususu bulunmaktadır. Yalnızca hem insan onuruna yakışmayan hem de mütekabiliyet prensibine aykırı bu husus bile İtilaf Devletlerinin kendi aralarında önceden yaptıkları gizli antlaşmalar ile Türkiye'yi işgal edeceklerinin önemli bir emaresi olarak da değerlendirilebilir. Ermeni esirlerin de serbest bırakılması hususunda Fransa'nın etkisi olduğu da değerlendirilmektedir. Madde 14'deki Osmanlı Devleti'nin kömür, mazot ve yağ rezervlerine el konulması konusu da sömürgeci anlayışın bir tezahürüdür. Madde 7'deki "İtilaf Devletleri'nin güvenliğini tehdit edecek bir durum söz konusu olduğunda" ibaresi stratejik noktaları işgal etme hakkı vermesine rağmen, bu stratejik noktaların nereleri olduğu ve hangi durumların İtilaf Devletleri'nin güvenliğini tehdit edeceğinin muğlaklığı da müteakip dönemde bu madde üzerinde Türkiye'yi işgale yönelik yoğun eleştirilere neden olmuştur. Gazi Mustafa Kemal ATATÜRK, Mondros Mütarekesini şu şekilde eleştirmiştir: "Devletler her türlü antlaşmalardan ve insanca ve uygar haklardan soyunarak memleketimizin en kıymetli ve en verimli yerlerini çiğnediler. İzmir'i, Bursa'yi, Eskişehir'i ta Sakarya'ya kadar; sonra bütün Adana ve çevresini ve Trakya'yi, İstanbul'u, en saygın yerlerimizi çiğnediler." (Atatürk: 109).

Madde 11'deki Kafkasya ve Kuzey-Batı İran'dan Osmanlı'nın derhal geri çekilmesi hususu Kafkas-İslam Ordusunun başarılı Bakü Harekâtının İngiltere'de yarattığı travma bakımından ve Türkiye'nin Azerbaycan ile ortaklığının önlenmesine yönelik İngiliz siyasetini ortaya koyması açısından oldukça önemlidir ve stratejik önemi olan bir bulgudur. Madde 24'deki; Erzurum, Van, Sivas, Bitlis, Elazığ, Diyarbakır'ın (Vilayet-i Sitte) Ermeni bölgesi olarak adlandırılması ve olası bir karışıklık durumunda İtilaf Devletleri'ne işgal hakkı verilmesi hususunun, Madde 7'deki gerekli gördükleri takdirde stratejik yerleri işgal edilmesi maddesinden ayrı bir madde olarak yer almış olması diğer mağlup devletler ile imzalanan ateşkes maddelerinden farklı olan diğer önemli bir bulgudur.

Antlaşma'nın en ağır hükümleri arasında kabul edilen 7. Madde ile 24. Madde İtilaf Devletleri arasındaki koordinasyon görüşmelerinde İngiltere'nin taslak metninde bulunmazken, İtalya Dışişleri Bakanı Sannino ancak bu madde ile Anadolu'da toprak işgal edilebileceği iddiası ile 7. Maddeyi metne dâhil ettirirken, Fransa Dışişleri Bakanı Pichon da Ermenistan ile hususları metne dâhil ettirmiştir (Kaymaz, 2008: 252).

Padora Mütarekesi'nde de İtalyanların Avusturya-Macaristan ile antlaşma imzalaması ve antlaşma metninde stratejik noktaların işgali konusunun da dâhil edildiği düşünüldüğünde, İtalya'nın hem Avusturya-Macaristan hem de Osmanlı İmparatorluğundan toprak talepleri daha bariz anlaşılmaktadır.

Fransa'nın da I. Dünya Savaşı'ndan birlikte hareket ettiği Ermenileri korumak adına antlaşmaya müdahil oldukları değerlendirilmektedir. Zira Antlaşma'nın Türkçe metnindeki 24. Maddedeki Vilâyet-

i Sitte ifadesi İngilizce metinde Ermeni vilâyetleri ("*In case of disorder in the six Armenian vilayets*" (<https://germanhistorydocs.ghi-dc.org>) olarak yer almıştır. Bu konu bile uluslararası ilişkilerdeki antlaşma yapma kurallarına aykırı olduğu gibi daha sonraki yürürlüğe girmeyen Sevr'deki sözde Ermenistan'a giden yolların taşlarının önceden döşendiğini ve tasarlandığını teyit eden önemli bir bulgudur.

SONUÇ

I. Dünya Savaşında ittifak devletlerinin savaş sonunda imzalamış olduğu ateşkes antlaşmaları ve barış antlaşmalarının analizi sonucunda galip itilaf devletleri tarafından mağlup devletler ile yapılan antlaşmalarda benzerliklerin olduğu gibi farklılıkların da olduğu tespit edilmiştir. En önemli benzerlik imzalanan barış antlaşmalarının ilk 26 maddesinin Milletler Cemiyetine ait hususları içeren aynı maddeler olmasıdır. Avrupalı galip İtilaf Devletleri tarafından idealizm akımının önemli devlet adamlarından olan ABD Başkanı Wilson'un prensipleri, mağlup devletler ile imzalanan ateşkes ve barış antlaşmalarında dikkate alınmamış, daha çok yapısal gerçekçi teorilerinden Walt'un tehdit dengesi kavramı ile uyumlu olarak başta mağlup İttifak Devletleri'nin hava ve deniz kuvvetleri olmak üzere komşu devletlere yönelik taarruz kabiliyetlerinin yok edilmesi, zorunlu askerliğin ve kurmaylığın kaldırılması, kara kuvvetlerinin sayıca sınırlandırılması ve manevra kabiliyetinin yok edilmesi gibi hususların hayata geçirildiği sonucuna varılmıştır. Dört yıllık bir savaş sonunda mağlup devletler hem sosyal hem de ekonomik güç olarak savaş öncesine göre zayıfladıkları için Walt'un tehdit dengesi teorisindeki toplam güç askeri güç kapsamında odak noktası olarak Osmanlı Devleti hariç taarruz kabiliyetlerin azaltılması yönünde tezahür ederek taarruz niyetlerin ihmal edilmesi sonucunu da güçlendirerek Walt'un tehdit dengesi fonksiyonundaki parametreleri desteklemektedir. Osmanlı Devleti'ne yönelik Mondros Mütarekesi hükümleri ise Walt'un tehdit dengesi fonksiyonundan bağımsız bir tehdit olarak görülmesinden ziyade Osmanlı Devleti'nin emperyalist galip devletler tarafından doğrudan veya dolaylı olarak bölmeye ve parçalamaya yönelik olarak uygulamaya konulmaya çalışılmıştır.

Tehdit dengesi teorisinin coğrafi yakınlık parametresi kapsamında; Almanya'ya deniz aşırı topraklarından feragat ettirilmesi, Ren Nehri'nin her iki kıyısından 50 km'lik alanda askersizleşmeye gitmek zorunda bırakılması, bununla birlikte Bulgaristan'ın diğer Balkan Ülkeleri sınırlarına asker yığınağı yapamamasına rağmen I. Dünya Savaşındaki müttefiki Osmanlı Devleti sınırlarına iki tümen konuşlandırılmasına imkân verilmesi hususları dikkat çeken bulgular arasındadır. İttifakların oluşmasında coğrafi yakınlık değişkeninin etkili olmasının iki örneği olarak Almanya ve Avusturya'nın ittifak kurmalarının yasaklanması ile Türkiye ve Azerbaycan stratejik ittifakı kapsamında muzaffer Kafkas-İslam Kolordusu'nun Azerbaycan ve İran'ın bazı bölgelerinden çekilmesinin antlaşmalarda öne çıkan stratejik bulgular arasındadır. Nitekim, I. Dünya Savaşı'na giden süreçte Almanya özellikle Avusturya ile birleşmeye giderek bu maddedeki rahatsızlığını ortaya koymuştur. İttifak Devletleri'nden Almanya ve Avusturya'nın ittifak kavramı içerisinde hareket etmelerine karşın diğer devletler olan Bulgaristan ve Osmanlı Devleti ile geçici bir iş birliği/hizalanma kapsamında hareket ettikleri karşılaştırmalı vaka çalışması sonucu elde edilen başka bir sonuçtur.

Versay Antlaşması'nın ilk bölümündeki 26 Madde Milletler Cemiyetine yönelik hususları ihtiva etmektedir. İkinci bölümde ülke isimleri belirtilerek Almanya'nın sınırları detaylı olarak açıklanmaktadır. Beşinci bölüme kadar olan maddeler Avusturya dâhil ikili ilişkilerin çerçevesini ve sorunlu bölgelerin statüsünü ve Almanya'nın deniz aşırı bütün sömürgelerinin diğer devletlere devredilmesi hususlarını ihtiva etmektedir. Beşinci bölüm Alman Silahlı Kuvvetleri'nin küçültülmesi ve hava kuvvetleri, denizaltılar, tanklar ve toplar başta olmak üzere taarruz yeteneklerinin yok edilmesi üzerinedir. Altıncı bölümde ise savaş esirlerinin ve enterne edilen sivillerin karşılıklı olarak ülkelerine gecikmeksizin gönderilmesi hakkındadır.

Saint Germain Antlaşmasının birinci bölümü Versay Antlaşması'ndaki Milletler Cemiyetine yönelik atfın ardından, ikinci bölüm tıpkı Versay Antlaşmasında olduğu gibi yeni Avusturya Devletinin sınırlarını belirtmektedir. Beşinci bölüme kadar olan maddeler Versay Antlaşmasına benzer şekilde düzenlenmiş ve beşinci bölüm Avusturya Silahlı Kuvvetlerinin azaltılması ve taarruz kabiliyetlerinin yok edilmesi üzerinedir. Madde 119 zorunlu askerliğin kaldırılmasına yönelik hükümler içerirken, Madde 120'de Avusturya Silahlı Kuvvetleri 30000 askeri personel ile sınırlandırılmaktadır. Altıncı bölüm

Versay Antlaşması'nda olduğu gibi savaş esirlerinin ve enterne edilen sivillerin karşılıklı olarak ülkelerine gecikmeksizin gönderilmesi üzerinedir.

Trianon Antlaşması'nın birinci bölümü Versay ve Saint Germain Antlaşmaları'ndaki Milletler Cemiyeti'ne yönelik atfın ardından, ikinci bölüm de yeni Macaristan Devletinin sınırlarını belirtmektedir. Beşinci bölüm diğer iki antlaşmada olduğu gibi Macaristan Silahlı Kuvvetleri'ndeki zorunlu askerliğin kaldırılmasına ve asker sayısının azami 35000 olduğunu hükmetmektedir. Altıncı bölüm diğer iki antlaşmadaki hükümler ile aynı olup, savaş esirlerinin karşılıklı mübadelesi üzerine hükümler taşımaktadır.

Neuilly Antlaşması'nın birinci bölümü Versay, Saint Germain ve Trianon Antlaşmalarındaki Milletler Cemiyeti'ne yönelik atfın ardından, ikinci bölüm de Bulgaristan Devletinin sınırlarını belirtmektedir. Burada oldukça dikkat çeken bir husus, 27. Madde I. Fıkrasında Bulgaristan'ın Sırp-Hırvat-Sloven Devleti ile sınırları, 2. Fıkrasında Yunanistan ile 3. Fıkrasında Ana Müttelik ve Ortak Güçler tarafından daha sonra tahsis edilecek topraklar şeklinde Türkiye'nin ismi verilmeden Türkiye ile sınırlar belirtilmiş ve 5. Fıkrasında ise Romanya ile sınırlar belirtilmektedir. Bu ifadelerden Türkiye'nin Trakya bölgesinin Türkiye'ye da bırakılmayacağı anlaşılmaktadır. Beşinci bölüm askeri güce yönelik diğer antlaşmalar ile benzer hususları ihtiva etmektedir ve Bulgaristan Silahlı Kuvvetleri azami 20000 askeri personel ile sınırlandırılmaktadır. Bulgaristan'ın jandarma, gümrük muhafızı, zabıta, orman koruma gibi silahlı resmi görevlilerinin sayısının 10000'i aşamayacağı ve ihtiyaç duyması durumunda sınırlarını korumak için kuracağı özel kolordunun personel sayısının 3000'i aşamayacağı ve toplamda silahlı gücünün azami 33000 olacağı hükümleri Madde 69'da yer almaktadır. Diğer antlaşmalarda olduğu gibi Bulgaristan'ın denizaltı ve hava kuvvetleri başta olmak üzere taarruz gücü de yok edilmektedir. Altıncı bölüm ise Bulgar esirlerin ivedi memleketlerine dönüşüne yönelik hükümler taşımaktadır. Bu antlaşmanın diğer antlaşmalarla benzer çoğunluk maddelerinin dışında Yunanistan'ın gelecekteki Türkiye'ye yönelik askeri harekâtı için de şartları hazırladığı değerlendirilmektedir.

Mondros Antlaşmasının en dikkat çeken maddeleri galip devletlerin stratejik önem atfettikleri bölgeleri işgal edebileceğini öngören 7. Maddesine benzer hususlar diğer ateşkes antlaşmalarında mevcut iken, altı vilayetteki karışıklığa müdahale imkânı veren 24. Maddesi benzeri bir hüküm diğer ülkeler ile yapılan antlaşmalarda mevcut değildir. Diğer ülkeler ile yapılan ateşkes antlaşmaları ve sonrasında yapılan barış antlaşmalarında mağlup edilen devletlerin sınırlarının da kesin olarak belirlenmesine rağmen, Osmanlı Devleti ile böyle bir süreç yaşanmaması ve bir sömürge gibi paylaşılması çalışmanın en önemli bulguları arasındadır.

Mondros Ateşkes Antlaşması'nın diğer devletlerin imzaladığı antlaşmalardan en ilginç ve diplomasi kurallarına aykırı maddeleri arasında Madde 4'deki Osmanlı Devleti elindeki İtilaf Devletleri ve Ermeni esirlerin kayıtsız şartsız salıverilmesine karşılık, Madde 22'deki İtilaf Devletleri elindeki Türk esirlerin serbest bırakılmaması hususu bulunmaktadır. Yalnızca hem insan onuruna yakışmayan hem de müteakabiliyet prensibine aykırı bu husus İtilaf Devletlerinin önceden kendi aralarında yaptıkları gizli antlaşmalar ile Türkiye'yi işgal edeceklerinin önemli bir emaresi olarak da değerlendirilebilir.

Kurtuluş Savaşı'nın zaferle neticelenmesinin ardından diğer mağlup devletlerden farklı olarak, Türkiye Cumhuriyeti'nin Sevr gibi son derece ağır şartlar içeren bir dayatma yerine kendi hak ve hukukunu koruduğu bir antlaşma olan Lozan'ı imzalayarak, diğer mağlup devletler ile ateşkes antlaşmalarındaki olumsuz ayrışmayı ortadan kaldırmış olduğunun karşılaştırmamız neticesinde ortaya konulmuş olmasının bu çalışmanın en önemli sonucu olduğu kanaatindeyiz.

KAYNAKÇA

Arslanyürek, Y. (2019). Bulgaristan Cephesi'ndeki gelişmelerin Mondros'a etkisi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16 (1), 17-30.

Arslan, L. (2023). Mondros Ateşkes Antlaşması'ndan Mudanya Mütarekesi'ne Türk siyasal egemenlik mücadelesi. *BENGİ Dünya Yörük-Türkmen Araştırmaları Dergisi*, 2023 (1), 35-60.

Atatürk, M.K. (1997). *Atatürk'ün söylev ve demeçleri I-III*, AKDITYK Atatürk Araştırma Merkezi Yay., Ankara, C. II.

Bailey, S. D. (1977). Cease-Fires, truces, and armistices in the practice of the UN security council. *The American Journal of International Law*, 71, no. 3, 461-73.

Başkaya, M. (2015). İngiliz BASININA GÖRE Bulgaristan'ın Birinci Dünya Savaşı'ndan çekilişi ve Selanik antlaşması. *Akademik İncelemeler Dergisi (Journal of Academic Inquiries)*, Cilt 10, Sayı 1, 51- 74, 64-65.

Bolat, M. (2018). Mustafa Kemal Paşa'nın yıldırım ordular grup komutanlığı sırasında Mondros Mütarekesi sonrası oluşan duruma tepkisi ve Hatay'a yönelik faaliyetleri. *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 18 Sayı: Mütareke, 73-102.

Clausewitz, Carl von. (1873). *On War*. London.
<https://clausewitzstudies.org/readings/OnWar1873/BK1ch0I.html> (Erişim tarihi: 02 Nisan 2024).

Cronin, B. (2010). Be careful what you wish for: War aims and the construction of postwar political orders. *Journal of Peace Research* 47, no. 6, 791-801.

Dunne, T., Kurki, M. ve Smith, S. (2010). *International relations theories : discipline and diversity* (2nd ed.). Oxford University Press.

Dyer, G. (1972). The Turkish armistice of 1918: 2: A Lost Opportunity: The Armistice Negotiations of Moudros. *Middle Eastern Studies*, 8, no. 3, 313-48.

Hemmings, J. (2022). Should the quad become a formal alliance?, *Journal of Indo-Pacific Affairs, Air University Press*, <https://www.airuniversity.af.edu/JIPA/Display/Article/2979986/should-the-quad-become-a-formal-alliance/> (Erişim tarihi: 09 Ekim 2023).

Howlett, C. F. ve Cohan, A. (2017). World war I and a Pragmatist's dilemma. *Peace Research*, 49, no. 1, 67-95.

Icenberry, G.J. (2001). *After victory intuitions. Strategic Restraint and the Rebuilding of Order after Major Wars*, Princeton: Princeton University Press.

Gilpin, R. (1981). *War and change in world politics*, Cambridge: Cambridge University Press.

Grant, U. S. (1966). The armistice of 1918. *World Affairs*, 129, no. 1 (1966),13-19.

Johnson, J. C. (2016). Alliance treaty obligations and war intervention. *Conflict Management and Peace Science*, 2016, 33(5), 451-468.

Kaymaz, İ. Ş. (2008). Mondros: bir ateşkesin tahlili. *21. Yüzyıl*, Ekim/Kasım/Aralık 2008, 239-268.

Kaştan, Y. (2019). Mondros Ateşkes Antlaşması'nın Alman basınında yansımaları (Ekim- Kasım 1918 Tarihleri Arasında). *Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6 (12),189-211.

Keohane, R. O. (1988). *Alliances, threats, and the uses of neorealism* [Review of The Origins of Alliances, by S. M. Walt]. *International Security*, 13(1), 169-176.

Levie, H. S. (1956). The nature and scope of the armistice agreement. *The American Journal of International Law*, 50(4), 880-906.

Lieber, K. A., ve Alexander, G. (2005). Waiting for balancing: Why the world is not pushing back. *International Security*, 30(1), 109-139.

Lybyer, A. H. (1922). Turkey under the Armistice. *The Journal of International Relations*, 12, no. 4, 447-73.

Marks, S. (2013). Mistakes and myths: The Allies, Germany, and the Versailles treaty, 1918-1921. *The Journal of Modern History*, 85, no. 3, 632-59.

Neiberg, M. S. (2012). *To end all wars?: A case study of conflict termination in World War I*, U. S. Army War College Guide To National Security Issues, Ed. J. Boone Bartholomees, Strategic Studies Institute, US Army War College, 337–48.

Öncü, A.S. (2022). Rethondes mütarekesi. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, (74) , 417-428.

Rogers, L. (1923). The relation of the armistice and the treaty of versailles. *Proceedings of the American Society of International Law at Its Annual Meeting (1921-1969)* 17, 90–96.

Snyder, G. H. (1990). Alliance theory: A neorealist first cut. *Journal of International Affairs*, 44(1), 103–123.

Snyder, G.H. (2007). *Alliance politics* (Cornell Studies in Security Affairs) 1st Edition, Cornell University Press.

Suppan, A. (2020). Saint-germain and trianon, 1919–1920. The Imperialist Peace Order in Central Europe. *West Bohemian Historical Review*, X, 39-67.

Türkman, S. (2019). Osmanlı İmparatorluğu'nun gizli antlaşmalarla paylaşılması ve Ortadoğu'dan tasfiye süreci, *Ulusal Araştırmalar Dergisi*, 3, 103-113.

Türkgeldi, A. F. (1948). *Mondros ve Mudanya Mütarekelerinin Tarihi*, Türk Devrim Tarihi Enstitüsü Yayınları.

Walt, S. M. (1985). Alliance formation and the balance of world power. *International Security*, 9(4), 3–43.

Walt, S.M. (1987). *The origins of alliances*. Cornell University Press.

Walt, S. M. (1988). Testing theories of alliance formation: The case of Southwest Asia. *International Organization*, 42(2), 275–316.

Walt, S. M. (1997). The progressive power of realism. *The American Political Science Review*, 91(4), 931–935.

Wright, Q. (1935). The concept of aggression in international law. *The American Journal of International Law*, 29, no. 3, 373–95.

URL1:<https://blog.nationalarchives.gov.uk/milestones-to-peace-the-treaty-of-st-germain-en-laye/> (Erişim tarihi: 05.05.2023)

URL2:<https://www.hungarianhistory.com/lib/trianon/trianon.pdf> (Erişim tarihi: 05.05.2023).

URL3:https://germanhistorydocs.ghi-dc.org/pdf/eng/armistice_turk_eng.pdf (Erişim tarihi: 15.03.2024).